

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М.П.ДРАГОМАНОВА

МУЖИКОВА ІРИНА МИРОСЛАВІВНА

УДК 378.14.036:7(043.3)

**МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ БАЗОВИХ ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ З
ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА В МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ
КЛАСІВ**

13.00.02 – теорія та методика навчання образотворчого мистецтва

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ - 2004

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Інституті педагогіки і психології професійної освіти АПН України.

Науковий керівник - доктор психологічних наук, професор

СЕМИЧЕНКО Валентина Анатоліївна,

Центральний інститут післядипломної педагогічної освіти АПН України,
проректор з наукової роботи.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор

ПЄХОТА Олена Миколаївна,

Миколаївський державний університет імені В.О.Сухомлинського,
завідувач кафедри освітніх технологій;

кандидат педагогічних наук, доцент

БАБЕНКО Леонід Вікторович,

Кіровоградський державний педагогічний університет імені В.Винниченка,
декан мистецького факультету.

Провідна установа - Харківський державний педагогічний університет

імені Г.С.Сковороди, кафедра загальної педагогіки, Міністерство освіти і науки України, м.Харків.

Захист відбудеться “ 12” _січня ____ 2005 р. о _14⁰⁰ ____ на засіданні

спеціалізованої вченої ради К 26.053.08 у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова, 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий “ __10_” __грудня _____ 2004 р.

Вчений секретар

спеціалізованої вченої ради

Т.М.Завадська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. В умовах розбудови національної системи освіти зростають вимоги суспільства до рівня фахової підготовки вчителів початкових класів. Сьогодні школа чекає на спеціалістів, готових до повноцінного включення в соціальне життя, здатних до самовдосконалення як на професійному, так і на особистісному рівні.

Розгляду проблем професійної підготовки вчителів у вищих навчальних закладах присвячено значну кількість дослідницьких робіт у галузі психології, педагогіки, педагогічної психології (О.А. Абдуліна, А.М. Алексюк, М.О. Данилов, І.А. Зязюн, А.Г. Ковальов, Н.В. Кузьміна, О.М. Пехота, В.А. Семиченко, В.О. Сластьонін, М.Н. Скаткін, Л.О. Хомич, А.І. Щербаков, Г.І. Щукіна, І.С. Якиманська).

Особливої значущості набувають питання спеціальної та загальної підготовки майбутніх вчителів до здійснення професійної діяльності у галузі мистецької, зокрема образотворчої, освіти. Вивчення досвіду підготовки вчителів до викладання образотворчого мистецтва у загальноосвітній школі дозволило з'ясувати, що дослідниками визначено зміст та методику навчання образотворчого мистецтва молодших школярів (Є.А. Антонович, Е.В. Белкіна, В.М. Вільчинський, С.В. Коновець, Л.М. Любарська, Б.М. Неменський, М.І. Резниченко, С.П. Свид, В.А. Шпільчак); розкрито специфіку дитячої образотворчої діяльності (А.В. Бакушинський, В.С. Мухіна, Ю.А. Полуянов, В.А. Роменець, Н.М. Фоміна); окреслено основні шляхи навчання майбутніх педагогів грамоти образотворчого мистецтва та методики формування відповідного досвіду в молодших школярів (А.І. Буценко, С.Л. Бучинський, В.В. Колокольников, Є.С. Кондахчан, М.А. Кириченко, В.С. Кузін, М.М. Ростовцев).

Сучасними вченими досліджено шляхи формування в майбутніх педагогів професійної (М.О. Пічкур), оцінної (О.П. Рудницька) та колористичної (Л.В. Бичкова) культури, композиційних знань (В.С. Щербина), художньо-естетичного досвіду (О.Л. Шевнюк); обґрунтовано напрямки образотворчої підготовки вчителів початкових класів (Л.В. Бабенко, С.В. Коновець, Н.М. Сокольникова,); проаналізовано зарубіжний досвід підготовки вчителів до естетичного виховання і можливості його використання сучасною українською школою (М.П. Лещенко).

Аналіз педагогічних досліджень свідчить, що важливими складовими процесу підготовки майбутніх учителів є спеціальні знання та вміння, які повинні забезпечити готовність педагогів здійснювати керівництво навчальною діяльністю учнів. Однак поза спеціальною увагою залишилися теоретичні та методичні аспекти формування в майбутніх учителів початкових класів знань та вмінь з образотворчого мистецтва та організації образотворчої діяльності молодших школярів.

Соціальна та педагогічна значущість проблеми формування знань та вмінь з образотворчого мистецтва в майбутніх учителів початкових класів, її недостатня теоретична та методична розробленість зумовили вибір теми дисертаційного дослідження: **“Методика формування базових знань та вмінь з образотворчого мистецтва в майбутніх учителів початкових класів”**.

Зв’язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи відділу мистецької освіти Інституту педагогіки і психології професійної освіти АПН України за темою “Теоретичні та методичні основи підготовки вчителя до викладання предметів освітньої галузі “Культурознавство: мистецтво, художня культура, основи етики та естетики” (РК № 0199 И 000400). Тема дисертації затверджена вченою радою Інституту педагогіки і психології професійної освіти АПН України (протокол № 12 від 25 листопада 1999 року) та узгоджена у Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології в Україні (протокол № 3 від 13 квітня 2000 року).

Об’єкт дослідження – процес професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів.

Предмет дослідження – методичні основи формування базових знань та вмінь з образотворчого мистецтва в майбутніх учителів початкових класів.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити методику формування базових знань та вмінь з образотворчого мистецтва в майбутніх учителів початкових класів.

В основу дослідження було покладено **гіпотезу** про те, що ефективність формування базових знань та вмінь з образотворчого мистецтва підвищиться, якщо:

- забезпечити поетапне засвоєння студентами основних понять образотворчого мистецтва і методики його навчання молодших школярів;
- визначити оптимальний обсяг навчальної інформації;
- актуалізувати особистісний досвід та залучити студентів до активної художньої діяльності;
- організувати навчання на засадах особистісно орієнтованих технологій.

Об’єкт, предмет, мета і гіпотеза дослідження зумовили необхідність розв’язання таких **завдань**:

- проаналізувати історичний досвід навчання образотворчого мистецтва у спеціальних і загальних закладах освіти;

- з'ясувати особливості підготовки вчителів до керівництва образотворчою діяльністю молодших школярів, стан досліджуваної проблеми у теорії та практиці професійної підготовки вчителів початкових класів;
- розкрити зміст та структуру базових знань та вмінь з образотворчого мистецтва;
- визначити критерії, показники і рівні сформованості базових знань та вмінь з образотворчого мистецтва в майбутніх учителів початкових класів;
- визначити педагогічні умови, що сприятимуть оптимізації формування базових знань та вмінь з образотворчого мистецтва;
- науково обґрунтувати та експериментально перевірити методику формування базових знань та вмінь з образотворчого мистецтва в майбутніх учителів початкових класів.

Методологічну та теоретичну основу дисертаційного дослідження становили: концептуальні положення філософської, психологічної та педагогічної думки про роль знань у процесах наукового та мистецького освоєння дійсності (Ж. Піаже, М.К. Вахтомін, О.Ф. Лосев, А.Р. Лурія,); принципи системно-структурного підходу до пізнання педагогічних та мистецьких явищ (В.Г. Афанасьєв, І.В. Блауберг, Е.Г. Юдін); психологічні теорії розвитку особистості (Л.С. Виготський, О.М. Леонтьєв); філософські концепції формування культури особистості (І.А. Зязюн, М.С. Каган); концепції змісту освіти (В.С. Ледньов, І.Я. Лернер, В.В. Краєвський, М.Н. Скаткін); теорія поетапного формування розумових дій (П.Я. Гальперін, А.В. Запорожець, Д.Б. Ельконін); ідеї особистісно орієнтованого підходу до навчання та виховання молоді (І.Д. Бех, І.А. Зязюн, В.О. Моляко, О.С. Падалка, О.Я. Савченко, В.А. Семиченко, І.С. Якиманська); дидактичні засади мистецької освіти (Б.М. Неменський, О.П. Рудницька).

У дисертаційному дослідженні використовувалися **методи**, які відповідали природі явища, що вивчалось, і були адекватні поставленим завданням: аналіз наукової літератури з філософії, психології, педагогіки, мистецтвознавства, а також програм, підручників з образотворчого мистецтва та методики його навчання; класифікація та систематизація дослідницьких даних; вивчення та узагальнення педагогічного досвіду навчання у вищих закладах освіти; педагогічні спостереження, анкетування майбутніх вчителів початкових класів, опитування та тестування учасників експерименту; констатуючий та формуючий педагогічні експерименти; кількісний і якісний аналіз експериментальних даних.

Вірогідність результатів та висновків дослідження забезпечується теоретичним обґрунтуванням вихідних положень; використанням комплексу взаємодоповнюючих методів, що відповідають суті визначеної проблеми, меті та завданням дослідження; проведенням дослідно-експериментальної роботи в умовах навчально-виховного процесу вищих педагогічних закладів.

Наукова новизна та теоретичне значення одержаних результатів полягає в тому, що:

- уточнено зміст підготовки учителів початкових класів до викладання образотворчого мистецтва у загальноосвітніх навчальних закладах;
- визначено структуру та окреслено оптимальний обсяг базових знань та вмінь з образотворчого мистецтва, необхідних майбутнім учителям початкових класів у їх професійній діяльності;
- виявлено критерії педагогічної діагностики сформованості базових знань та вмінь з образотворчого мистецтва;
- конкретизовано педагогічні умови, які забезпечують ефективність формування базових знань та вмінь з образотворчого мистецтва в майбутніх учителів початкових класів;
- розроблено методiku формування базових знань та вмінь з образотворчого мистецтва на заняттях з дисципліни “Методика викладання образотворчого мистецтва”.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що розроблені теоретичні положення та одержані експериментальні дані можуть слугувати основою вдосконалення підготовки вчителів початкових класів до викладання образотворчого мистецтва, оновлення навчальної програми курсу “Методика викладання образотворчого мистецтва”. Матеріали дослідження можуть бути використані при розробці програм, лекційних курсів з “Історії образотворчого мистецтва”, “Історії української та зарубіжної культури”, планів практичних та лабораторних занять з “Рисунку”, “Живопису”, “Основ графічних технік”, при написанні методичних розробок з питань професійної підготовки фахівців вищих навчальних закладів педагогічної освіти та установ післядипломної педагогічної освіти.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота проводилась на базі Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г.Короленка, Чернігівського державного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка, Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка та Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені М.В.Остроградського протягом 1996 - 2002 років. Загалом дослідженням було охоплено 503 студенти та 117 вчителів початкових класів.

Організація дослідження. Робота проводилася у три етапи протягом 1996-2002 рр.

На першому етапі (1996-1998 рр.) було здійснено аналіз філософської, мистецтвознавчої, психологічної та педагогічної літератури, відповідної навчально-методичної документації; визначено методологічні та теоретичні основи дослідження, його об’єкт, предмет, мету й основні завдання, уточнено гіпотезу, розроблено методiku констатуючого експерименту.

На другому етапі дослідження (1998-2000 рр.) проведено констатуючий експеримент, визначено та обгрунтовано педагогічні умови і розроблено методику формування базових знань та вмінь з образотворчого мистецтва в майбутніх учителів початкових класів.

На третьому етапі дослідження (2000-2002 рр.) проведено формуючий експеримент; здійснено порівняльний аналіз результатів констатуючого та формуючого експериментів; сформульовано теоретичні висновки; підготовлено відповідні методичні рекомендації.

Апробація та впровадження результатів дослідження. Основні положення роботи обговорювалися на міжнародній (“Людина у світі духовної культури”. - м.Київ, 2002), всеукраїнських (“Зміст загальної середньої образотворчої освіти і підготовка вчителів образотворчого мистецтва”. - м.Київ, 2000; “Професійно-педагогічна підготовка вчителя початкових класів”. - м.Полтава, 2000; “Проблеми вибору та експертної оцінки педагогічних технологій”. – м.Полтава, 2001; “Підготовка педагогічних кадрів до роботи в умовах нової структури і змісту початкової освіти”. –м.Полтава, 2001) наукових конференціях; обласних (м.Полтава, 2000, 2001, 2002) семінарах учителів образотворчого мистецтва; на засіданнях методичних об’єднань учителів образотворчого мистецтва м.Полтави.

Дисертація обговорювалася на засіданнях відділу мистецької освіти Інституту педагогіки і психології професійної освіти АПН України та на засіданнях кафедри образотворчого мистецтва Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г.Короленка.

Теоретичні положення та практичні рекомендації з проблеми дослідження впроваджено у навчальний процес Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г.Короленка (довідка № 01-17/1498 від 18.04.2003), Чернігівського державного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка (довідка № 04-11/117 від 31.01.2003), Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені М.В.Остроградського (довідка № 226 від 14.04.2003), Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка (довідка № 821 від 14.05.2004).

Публікації. Основні результати дослідження висвітлено у 13 публікаціях, усі одноосібні, у тому числі 5 - у провідних фахових виданнях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Обсяг роботи 216 сторінок (175 сторінок основного тексту, додатки викладено на 18 сторінках). Список використаної літератури складається з 320 першоджерел (з них 6 іноземною мовою). У дисертації наведено 18 таблиць та 6 діаграм.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обгрунтовано актуальність обраної проблеми, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання та гіпотезу дослідження, розкрито його наукову новизну, практичну значущість роботи, наведено відомості про впровадження та апробацію результатів дослідження.

У *першому розділі* – “Історичні та теоретичні основи підготовки майбутніх учителів початкових класів до викладання образотворчого мистецтва” - досліджено досвід навчання образотворчого мистецтва та історію впровадження у практику загальноосвітньої школи дисципліни “Образотворче мистецтво”, здійснено аналіз світової і вітчизняної практики підготовки вчителів початкових класів до викладання цієї дисципліни.

Значущу роль образотворчого мистецтва у вихованні та розвитку особистості визнавали видатні представники педагогічної науки: Я.-А. Коменський, Й.Г. Песталоцці, Ж.-Ж. Руссо, С.Ф. Русова, К.Д. Ушинський, які справедливо наголошували на необхідності введення курсу малювання до кола предметів, що вивчаються у початкових класах загальноосвітньої школи.

Аналіз наукової літератури дозволяє стверджувати, що становлення образотворчого мистецтва як загальноосвітньої дисципліни відбувалося під впливом досягнень у галузі професійної мистецької освіти, здобутком якої стала академічна система навчання (А. Ашбе, О. і Ф. Дюпюї, Д. Аугсбург, К. Вінекен; А.Т. Скіно, А.П. Лосенко, П.П. Чистяков, Д.М. Кардовський). Її основні положення знайшли своє відображення у перших підручниках, призначених для учнів та вчителів загальноосвітньої школи (Д. Прейслер, А.П. Сапожніков).

Пошуки форм та засобів використання потенціалу образотворчого мистецтва у естетичному вихованні учнів ведуться упродовж тривалого часу відомими педагогами, митцями, ученими у різноманітних напрямках, проте сконцентровані навколо провідних ідей: застосування геометрії при зображенні предметів (А.Ашбе); виконання малюнка на основі цілісного сприйняття природи (Ф.Кульман, Л.Пранг, Л.Тедді та ін.); введення обов'язкового малювання з природи (П.П.Чистяков); проголошення повної свободи дій учнів (А.В.Бакушинський).

Сучасна педагогічна думка визнає образотворче мистецтво дієвим чинником освіти, розвитку і духовного виховання особистості. У Державному стандарті початкової загальної освіти, Концепції художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах, у психолого-педагогічних дослідженнях останніх десятиліть, присвячених проблемам навчання образотворчого мистецтва (Б.М. Неменський, Ю.А. Полуянов, Б.П. Юсов) та в навчально-методичній літературі (Є.А. Антонович, Е.В. Белкіна, В.М. Вільчинський, С.В. Коновець, Л.М. Любарська, М.І. Резниченко, С.П. Свид, Н.М. Сокольникова, В.А. Шпільчак) стверджується, що метою навчання мистецтва у загальноосвітній школі є формування в учнів особистісно-ціннісного ставлення до мистецтва

та дійсності, яке полягає у поєднанні процесів набуття ціннісних орієнтацій у сфері мистецтва (ідеалів, смаків, позицій) та оволодіння способами і навичками сприймання та створення художніх об'єктів (О.Л.Шевнюк).

Досягнутий сучасною наукою рівень розробки проблеми навчання молодших школярів образотворчого мистецтва спонукає до вирішення актуальних питань підготовки вчителів початкових класів до керування образотворчою діяльністю учнів.

Виявлення змісту професійної підготовки вчителів початкових класів до викладання образотворчого мистецтва здійснювалося на основі аналізу джерел, присвячених проблемам змісту вищої і, зокрема, педагогічної освіти (С.І. Архангельський, Н.В. Кузьміна, В.С. Ледньов, В.Ю. Стрельников, А.І. Щербаков); підготовки спеціалістів у вищих навчальних закладах (Б.А. Бенедиктов, І.А. Зязюн, О.М. Пехота, В.А. Семиченко, І.С. Якиманська); психолого-педагогічної освіти вчителів (О.А. Абдуліна, І.Д. Бех, М.О. Данилов, В.О. Сластьонін, М.Н. Скаткін, Л.О. Хомич, Г.І. Щукіна) та різноманітним аспектам мистецької освіти (Л.В. Бабенко, Л.В. Бичкова, І.П. Глинська, М.А. Кириченко, Є.С. Кондахчан, С.В. Коновець, В.С. Кузін, Б.М. Неменський, М.О. Пічкур, М.М. Ростовцев, О.П. Рудницька, Н.М. Сокольникова, О.Л. Шевнюк, В.С. Щербина).

У ході дослідження було з'ясовано, що протягом значного періоду досвід підготовки вчителів до викладання образотворчого мистецтва у загальноосвітній школі ґрунтувався на засадах реалістичної школи навчання образотворчого мистецтва і полягав у опануванні майбутніми педагогами основ образотворчої грамоти та методики її навчання.

Різнмані аспекти художньої освіти вчителів початкових класів, висвітлено у роботах сучасних дослідників (Л.В. Бабенко, Л.В. Бичкова, С.В. Коновець, В.М. Сирота, Н.М. Сокольникова), не знайшли свого цілісного відображення в обґрунтуванні методики підготовки майбутніх педагогів до викладання образотворчого мистецтва. Це спонукає до необхідності виявлення змісту цієї підготовки, її структури та пошуку ефективних форм і методів навчання студентів.

Згідно дидактичної моделі дисципліни “Образотворче мистецтво”, розробленої на основі концепції змісту освіти (І.Я Лернер) та змісту художньої освіти (Б.М.Неменський), визначено її провідну функцію, яка полягає у формуванні в учнів особистісно-ціннісного ставлення до мистецтва та дійсності. Супровідна функція, що покликана забезпечити реалізацію провідної функції, передбачає формування знань, умінь і навичок з образотворчого мистецтва та створення можливостей для творчої діяльності школярів.

Спираючись на дане положення, ми припускаємо, що задоволення вимог, поставлених сучасністю перед вчителем початкових класів стосовно викладання образотворчого мистецтва, можливе за умов оволодіння ним певного обсягу знань та вмінь у даній галузі, які б

стали основою його подальшого особистісного розвитку та зростання професіоналізму. Обґрунтування даного припущення спирається на визнання провідної ролі знань у процесах наукового та мистецького освоєння дійсності.

Виявлена і систематизована сукупність актуальних для вчителя знань та вмінь, необхідних для ефективного керівництва образотворчою діяльністю молодших школярів і достатніх для особистісного розвитку та зростання професіоналізму майбутніх педагогів, отримала назву “базові знання та вміння з образотворчого мистецтва”.

У *другому розділі* - “Зміст і критерії сформованості базових знань та вмінь з образотворчого мистецтва” - визначено зміст і структуру досліджуваного феномена, критерії та ознаки рівнів сформованості базових знань та вмінь з образотворчого мистецтва в майбутніх учителів початкових класів, викладено основний зміст констатуючого експерименту.

За результатами аналізу джерел з основ навчання образотворчої грамоти (С.Л. Бучинський, М.А. Кириченко), підготовки вчителів образотворчого мистецтва та вчителів початкових класів до викладання образотворчого мистецтва (С.В. Коновець, В.С. Кузін, М.М. Ростовцев, Н.М. Сокольникова) виокремлено і систематизовано зміст і структуру базових знань та вмінь з образотворчого мистецтва. До їх стабільної частини (художній компонент) включено знання та вміння, необхідні для сприймання та створення художніх образів у живопису, графіці, скульптурі та декоративно-ужитковому мистецтві. Варіативну частину (педагогічний компонент) склали знання та вміння, необхідні для керівництва образотворчою діяльністю учнів та оцінки її результатів.

Для діагностики стану сформованості базових знань та вмінь з образотворчого мистецтва в майбутніх учителів початкових класів визначено критерії (пізнавальний, діяльнісний та оцінний), спільні для художнього та педагогічного компонентів, виявлено їх ознаки та обґрунтовано рівневу характеристику їх сформованості.

Пізнавальний критерій допомагає визначити ступінь теоретичної підготовки майбутніх педагогів, обсяг набутих ними знань та вмінь з образотворчого мистецтва та методики його навчання. Ознаками сформованості базових знань та вмінь з образотворчого мистецтва за пізнавальним критерієм є: усвідомлення змісту основних понять образотворчого мистецтва та методики його навчання молодших школярів; оволодіння термінологією образотворчого мистецтва, прийомами планування навчальної діяльності з образотворчого мистецтва.

Діяльнісний критерій відображає ступінь оволодіння знаннями та вміннями щодо способів створення художнього образу, здатність до самостійної образотворчої діяльності, рівень підготовки майбутніх педагогів до організації сприймання дійсності і мистецтва

учнями початкових класів та керування практичною діяльністю молодших школярів на уроках образотворчого мистецтва. Сформованість базових знань та вмінь з образотворчого мистецтва за діяльнісним критерієм характеризують: володіння основами образотворчої грамоти та засобами художнього вираження; усвідомлення вікових та психологічних особливостей образотворчої діяльності молодших школярів; володіння прийомами керування образотворчою діяльністю молодших школярів.

Оцінний критерій дозволяє виявити здатність майбутніх педагогів до естетичної оцінки мистецьких творів та результатів дитячої художньої творчості, глибину та обґрунтованість їх оцінних суджень. Сформованість базових знань та вмінь з образотворчого мистецтва за оцінним критерієм визначається за такими ознаками: глибина сприймання художньо-образної мови мистецьких творів; усвідомлення естетичної цінності продуктів дитячої образотворчої діяльності; сформованість критеріальної системи оцінки результатів дитячої образотворчої діяльності.

Відповідно до розроблених критеріїв та ознак діагностування художнього і педагогічного компонентів базових знань та вмінь з образотворчого мистецтва встановлено три рівні їх сформованості в майбутніх учителів початкових класів: високий, достатній, низький.

Низький рівень сформованості у студентів базових знань та вмінь з образотворчого мистецтва характеризують: нерозуміння змісту основних понять образотворчого мистецтва та методики його навчання; невикористання мистецької термінології; слабка орієнтація у змісті навчального матеріалу з образотворчого мистецтва; репродуктивний підхід до моделювання уроку; естетична непривабливість власних малюнків; примітивність зображень; фрагментарність знань щодо особливостей образотворчої діяльності молодших школярів; організація навчальної діяльності з орієнтацією на відтворення в учнівських роботах подібності до зображуваного; критичне ставлення до можливості дітей відтворювати дійсність у зображеннях; відсутність орієнтації щодо естетичної цінності художніх творів та несформованість особистісного ставлення до дитячої художньої творчості; сюжетно-описовий характер суджень щодо творів образотворчого мистецтва; сприймання та оцінювання дитячих малюнків без урахування їх естетичних якостей.

Достатній рівень сформованості базових знань та вмінь з образотворчого мистецтва характеризують: розуміння змісту окремих понять образотворчого мистецтва та методики його навчання; використання лише найбільш поширеної термінології образотворчого мистецтва; обізнаність із змістом навчального матеріалу з образотворчого мистецтва, метою та завданнями навчання даної дисципліни у початкових класах; свідомий підхід до моделювання уроку образотворчого мистецтва; використання виражальних можливостей

художніх технік та матеріалів у створенні художнього образу; допущення незначних помилок у виконанні зображення; знання вікових та психологічних особливостей образотворчої діяльності молодших школярів; орієнтація на ознайомлення учнів із особливостями художньої мови образотворчого мистецтва; оптимістичне ставлення до можливості дітей відтворювати дійсність у зображеннях; розуміння естетичної цінності мистецьких явищ; виявлення особистісного ставлення та оцінних суджень щодо мистецьких творів та до результатів дитячої художньої творчості.

Високий рівень базових знань та вмінь з образотворчого мистецтва характеризують: володіння основними поняттями образотворчого мистецтва та методики його навчання; вільне та грамотне використання образотворчої термінології; ґрунтовність знань щодо змісту, мети, завдань навчання образотворчого мистецтва у початкових класах; творчий підхід до моделювання уроку; грамотність зображень; яскравість та виразність створеного образу; обізнаність із особливостями дитячої художньої діяльності; орієнтація на організацію творчої атмосфери у процесі створення художніх образів молодшими школярами; усвідомлення естетичної цінності мистецьких явищ; проникнення в смисл, концептуальну сутність художнього твору; сприймання та оцінювання дитячих малюнків з усвідомленням їх художньо-естетичних якостей, врахування неповторності, щирості, емоційності дитячих суджень та малюнків при їх оцінюванні.

Представлені критерії, рівнева характеристика сформованості базових знань і вмінь з образотворчого мистецтва та система завдань, спрямованих на виявлення означеної якості, стали основою методики дослідження дійсного стану сформованості даних знань та вмінь з образотворчого мистецтва в учителів і майбутніх педагогів.

За даними, отриманими в ході опитування та анкетування студентів і вчителів, їх тестування та інтерв'ювання, за результатами аналізу конспектів уроків, письмових та практичних робіт з образотворчого мистецтва, педагогічних малюнків зафіксовано низький рівень сформованості базових знань та вмінь з образотворчого мистецтва за пізнавальним критерієм у 31 % учасників дослідження, за діяльнісним у 42 % та оцінним – 52 %).

Такий стан не відповідає потребам сучасної освіти й зумовлює необхідність розробки та експериментальної апробації методики формування базових знань та вмінь з образотворчого мистецтва в майбутніх учителів початкових класів.

У третьому розділі - “Дослідно-експериментальна робота з формування базових знань та вмінь з образотворчого мистецтва в майбутніх учителів початкових класів” – представлено методику формування базових знань та вмінь з образотворчого мистецтва, охарактеризовано педагогічні умови, які сприяють ефективності формування означеної якості в майбутніх

учителів початкових класів, викладено основний зміст формуючого експерименту, проаналізовано результати експериментальної роботи.

У дисертації викладено методику формування базових знань та вмінь з образотворчого мистецтва в майбутніх учителів початкових класів, яка передбачає: засвоєння студентами основних понять у галузі образотворчого мистецтва та у галузі організації образотворчої діяльності молодших школярів; створення умов для активної художньої діяльності, спрямованої на сприймання і створення художніх образів та усвідомлення естетичної цінності результатів художньої діяльності учнів.

Дослідно-експериментальна робота здійснювалась під час опрацювання студентами дисципліни “Методика викладання образотворчого мистецтва”, забезпеченої комплексом навчально-методичних засобів: оновленої програми курсу; системи навчальних завдань; системи наочності та критеріїв оцінювання навчальних досягнень студентів, а також в процесі проходження педагогічної практики.

Формування базових знань та вмінь з образотворчого мистецтва відбувалося з урахуванням специфіки підготовки майбутніх учителів до навчання цієї дисципліни молодших школярів. Його ефективності сприяло забезпечення таких педагогічних умов: відбір і організація змісту навчального матеріалу з позицій системно-структурного підходу; поетапне та систематичне засвоєння студентами базових знань та вмінь з образотворчого мистецтва на засадах особистісно орієнтованого навчання.

Цілісний процес формування досліджуваного феномена складався із трьох органічно пов'язаних між собою етапів: підготовчо-мотиваційного, операційно-пізнавального та творчого. Кожен із етапів характеризувався певними завданнями та засобами педагогічного впливу.

Метою **першого (підготовчо-мотиваційного) етапу** стало з'ясування рівня раніше набутого досвіду майбутніх педагогів з образотворчого мистецтва, мотивація їх образотворчої діяльності та актуалізація знань і вмінь, які є опорою для засвоєння нового матеріалу.

Активізація процесів сприймання, осмислення, закріплення та застосування знань та вмінь студентами на першому етапі здійснювалась такими засобами педагогічного впливу, як акцентування на окремих положеннях теорії образотворчого мистецтва та методики його навчання у початкових класах, демонстрація найважливіших позицій навчального матеріалу, ознайомлення у загальних рисах із тим, як будуть застосовані певні знання у практичній діяльності.

Раніше набуті студентами знання та вміння актуалізувалися у процесі узагальнення і систематизації теоретичної інформації та виконання діагностичних завдань. Зокрема, у ході бесід з'ясовувалася та коригувалася обізнаність майбутніх педагогів з таких питань, як

особливості художнього сприймання та його етапи; художній образ як форма професійного мислення; твір образотворчого мистецтва, його естетична та художня цінність; принципи аналізу мистецького твору; стильова та жанрова різноманітність образотворчого мистецтва; художні техніки і матеріали.

На першому етапі були створені умови для активної практичної образотворчої діяльності майбутніх педагогів. Студенти опановували прийоми роботи різноманітними художніми матеріалами, з'ясовували особливості створення художнього образу в різних видах образотворчого мистецтва за законами різних стильових напрямків.

Метою **другого (операційно-пізнавального) етапу** було створення умов для цілеспрямованого формування базових знань та вмінь з образотворчого мистецтва в майбутніх учителів початкових класів. Реалізація змісту навчального матеріалу на даному етапі була зосереджена навколо формування основних понять образотворчого мистецтва та методики його навчання у процесі активної практичної діяльності.

Робота з формування кожного поняття щодо сприймання і створення художнього образу передбачала його чітку вербальну локалізацію, демонстрацію педагогом практичних навичок оперування певним поняттям з акцентуацією на послідовності етапів даного процесу, наслідування та дотримання поетапності виконання завдань студентами, самостійне застосування набутих знань та вмінь, аналіз художнього твору з позицій відображення в ньому досліджуваного поняття, перегляд, вивчення та аналіз добору дитячих малюнків, в яких досліджуване поняття поставало у різноманітних варіантах. Формуванню основних понять образотворчого мистецтва у майбутніх педагогів сприяло відвідування виставок творів сучасних митців та виставок дитячих робіт.

У ході формування понять щодо навчання молодших школярів сприймати і створювати художній образ передбачалося ознайомлення студентів із методикою навчання образотворчого мистецтва у початкових класах, а саме: опануванням змісту навчального матеріалу з образотворчого мистецтва; плануванням та моделюванням конспектів уроків; ознайомлення із прийомами організації навчальної діяльності молодших школярів, їх сприймання, практичної навчальної та творчої роботи; ознайомлення із критеріями оцінювання навчальної діяльності учнів. Осмисленню та закріпленню змісту основних понять сприяла така діяльність, як аналіз програмового матеріалу з образотворчого мистецтва, конспектів уроків студентів та вчителів, відвідування уроків образотворчого мистецтва. Особлива увага надавалася відпрацюванню вміння виконувати педагогічний малюнок. Важливого значення набуло вивчення особливостей дитячої образотворчої діяльності.

Завданнями **третього (творчого) етапу** формування базових знань та вмінь з образотворчого мистецтва передбачалося створення умов для застосування досвіду, набутого

у процесі вивчення курсу “Методика викладання образотворчого мистецтва”. Під час проходження педагогічної практики студенти отримали можливість у процесі підготовки та проведення уроків образотворчого мистецтва, виховних заходів, виставок дитячого малюнка продемонструвати набуті знання та вміння самостійного оперування навчальним матеріалом; оволодіти прийомами навчання молодших школярів на основі вивчення досвіду педагогів-практиків; доповнити і поглибити набуті знання та вдосконалити вміння.

Перевірка результативності проведеної дослідно-експериментальної роботи з формування базових знань та вмінь з образотворчого мистецтва в майбутніх учителів початкових класів здійснювалася на основі порівняльного аналізу рівнів їх сформованості у студентів контрольної та експериментальної груп (табл.1).

Результати свідчать, що після проведення формуючого експерименту значно зростає кількість студентів у експериментальній групі, які мають високий рівень сформованості базових знань та вмінь з образотворчого мистецтва за пізнавальним (на 42,8 %), діяльнісним (на 38,8 %) та оцінним (на 30,4 %) критеріями. У той час як у контрольних групах значних змін відповідних показників не виявлено.

Таблиця 1

Динаміка зміни рівнів сформованості базових знань та вмінь з образотворчого мистецтва в майбутніх учителів початкових класів (у %)

Критерії		Рівні сформованості					
		На початку експерименту			Після закінчення		
		високий	достатній	низький	високий	достатній	низький
Пізнавальний	ЕГ	4,3	17,4	78,3	47,1	47,8	5,1
	КГ	3,1	18,8	78,1	19,9	62,2	17,9
Діяльнісний	ЕГ	6,5	13	80,5	45,3	52,6	2,1
	КГ	6,2	14,6	79,2	18,5	72,8	8,7
Оцінний	ЕГ	2,2	13	84,8	32,6	64,7	2,7
	КГ	2,1	16,7	81,2	9,9	72,3	17,8

Експериментальна робота дозволила підтвердити, що ефективність методики формування базових знань та вмінь з образотворчого мистецтва в майбутніх учителів початкових класів підвищиться за умов відбору і організації змісту навчального матеріалу з позицій системно-структурного підходу при забезпеченні поетапного та систематичного засвоєння студентами базових знань та вмінь з образотворчого мистецтва на засадах особистісно орієнтованого навчання.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано нове вирішення проблеми підготовки майбутніх учителів початкових класів до викладання образотворчого мистецтва, що виявляється у визначенні змісту і структури базових знань та вмінь з образотворчого мистецтва, науковому обґрунтуванні та експериментальній перевірці методики формування базових знань та вмінь з образотворчого мистецтва в майбутніх учителів початкових класів. Результати проведеного дослідження свідчать про виконання поставлених завдань, на підставі чого сформульовано висновки.

В сучасних умовах особливої значущості набувають питання фахової освіти вчителів. У вирішенні проблем загальної та спеціальної підготовки вчителя початкових класів образотворче мистецтво виступає як засіб формування їх естетичного досвіду, впливаючи на інтелектуальну, моральну, емоційну сфери, сприяє гармонійному розвитку особистості, допомагає пізнати світ, навчатися жити в ньому за законами краси.

Аналіз історичного досвіду навчання образотворчого мистецтва у спеціальних і загальних закладах освіти, досвіду підготовки вчителів до керівництва образотворчою діяльністю учнів та дослідження дидактичних основ навчання образотворчого мистецтва у загальноосвітній школі дали змогу здійснити теоретико-методологічне обґрунтування змісту підготовки вчителів початкових класів до викладання образотворчого мистецтва та з'ясувати особливості цієї підготовки.

Теоретично доведено, що значущим фактором підготовки студентів до викладання образотворчого мистецтва є сформованість у майбутніх педагогів базових знань та вмінь з образотворчого мистецтва. Виявлено і систематизовано сукупність актуальних знань та вмінь, які є необхідними для ефективного керівництва образотворчою діяльністю молодших школярів і достатніми для особистісного розвитку та зростання професіоналізму майбутніх педагогів.

Визначено структурні компоненти базових знань та вмінь з образотворчого мистецтва: художній (знання та вміння, необхідні для сприймання та створення художніх образів у живопису, графіці, скульптурі та декоративно-ужитковому мистецтві) та педагогічний (знання та вміння, необхідні для керівництва образотворчою діяльністю молодших школярів та оцінки її результатів).

Діагностика стану сформованості базових знань та вмінь з образотворчого мистецтва в майбутніх учителів початкових класів проводилася за пізнавальним, діяльнісним та оцінним критеріями, спільними для художнього та педагогічного компонентів. Для визначення

рівневої характеристики сформованості базових знань та вмінь з образотворчого мистецтва використані змістові ознаки визначених критеріїв. Відповідно до визначених критеріїв та ознак було встановлено три рівні сформованості базових знань та вмінь з образотворчого мистецтва: низький, достатній, високий. Визначено, що у майбутніх вчителів початкових переважає низький рівень сформованості означених знань та вмінь за пізнавальним, діяльнісним та оцінним критеріями.

Розроблено та експериментально перевірено методику формування базових знань та вмінь з образотворчого мистецтва в майбутніх учителів початкових класів, яка забезпечена комплексом навчально-методичних засобів, зокрема, оновленою програмою курсу “Методика викладання образотворчого мистецтва”; системою навчальних завдань, наочністю і критеріями оцінювання навчальних досягнень студентів. В основу методики покладено поетапне формування в майбутніх учителів основних понять у галузі образотворчого мистецтва та у галузі організації образотворчої діяльності молодших школярів. Були створені умови для активної художньої діяльності студентів зі сприймання і створення художніх образів та усвідомлення естетичної цінності результатів художньої діяльності учнів.

Експериментально доведено, що ефективність формування базових знань та вмінь з образотворчого мистецтва в майбутніх учителів початкових класів підвищиться завдяки врахуванню специфіки їх навчання і забезпечення таких педагогічних умов: відбору і організації змісту навчального матеріалу з позицій системно-структурного підходу; поетапного та систематичного засвоєння студентами базових знань та вмінь з образотворчого мистецтва на засадах особистісно орієнтованого навчання.

Проведена експериментальна робота підтвердила результативність поетапного формування базових знань та вмінь з образотворчого мистецтва в майбутніх учителів початкових класів.

Виконане дослідження не вичерпує всіх аспектів поставленої проблеми. Подальшого дослідження і наукового обґрунтування потребують питання: інтеграції мистецьких знань у підготовці майбутніх вчителів початкових класів; підготовки вчителів до використання коригуючого впливу мистецтва на особистість учня; підготовки вчителів початкових класів до використання зарубіжного досвіду навчання образотворчого мистецтва дітей молодшого шкільного віку.

Основні положення дисертації відображено у таких публікаціях автора:

1. Мужикова І.М. Образотворча грамотність як засіб формування художньої культури особистості // Проблеми сучасного мистецтва і культури: Збірник наукових праць. – Харків: “Каравела”, 2000. – С.172 –178.

2. Мужикова І.М. Формування естетичних ставлень майбутніх вчителів початкових класів у контексті особистісно орієнтованого навчання // Імідж сучасного педагога. – 2001. - № 3-4.- С.81-83.

3. Мужикова І.М. Місце та зміст образотворчої підготовки у професійній освіті майбутнього вчителя початкових класів // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. – 2001. – Вип.3. – С.131 –137.

4. Мужикова І.М. З історії становлення професійної та загальної образотворчої освіти // Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету ім.В.Г.Короленка. – Випуск 6-7 (20-21). – Серія “Педагогічні науки”.- С. 225-234.

5. Мужикова І.М. Педагогічні умови підготовки вчителів початкових класів до викладання образотворчого мистецтва // Наука і сучасність. Збірник наукових праць Національного педагогічного університету ім.М.П.Драгоманова. - К.: Логос, 2002. Том XXXV.- С.138-144.

6. Мужикова І.М. Організація образотворчої діяльності в системі навчально-виховного процесу школи нового типу // Шляхи вдосконалення навчально-виховного процесу в початкових класах та дошкільних закладах: Збірник статей за матеріалами міжвузівської науково-практичної конференції. – Ч.ІІ- Полтава, 1996. - С.35-36.

7. Мужикова І.М. Проблеми підготовки вчителів початкових класів до проведення уроків образотворчого мистецтва // Наукові записки психолого-педагогічного факультету: Збірник статей. – Ч.І.- Полтава, 1997. – С.101-103.

8. Мужикова І.М. Вдосконалення образотворчої освіти як складова формування естетичної культури майбутнього вчителя початкових класів // Теорія і практика сучасного естетичного виховання у контексті педагогічної спадщини Василя Сухомлинського: Збірник наукових праць. – Полтава, 1998. – С.151-155.

9. Мужикова І.М. Підготовка молодших школярів до виконання натурної постановки // Наукові записки психолого-педагогічного факультету: Збірник наукових праць. – Полтава, 1998. – С. 319-322.

10. Мужикова І.М. Образотворча грамотність у професійній підготовці вчителя початкових класів // Професійно-педагогічна підготовка вчителя початкових класів: Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції.- Полтава, 2000.- С.73-75.

11. Мужикова І.М. Образотворче мистецтво у професійній підготовці вчителя початкових класів // Зміст загальної образотворчої освіти і підготовка вчителів образотворчого мистецтва (Всеукраїнська науково-практична конференція); Редкол.: Рудницька О.П. та ін. – Ч.ІІ.- Київ, 2000.- С.61-66.

12. Мужикова І.М. Про вживання мистецької термінології у початковій школі // Підготовка педагогічних кадрів до роботи в умовах нової структури і змісту початкової освіти: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, Полтава, 23-25 квітня 2001 р. / Полтавський державний педагогічний університет ім.В.Г.Короленка, 2001. – С.147-148.

13. Мужикова І.М. Образотворча діяльність як спосіб пізнання дійсності // Людина у світі духовної культури: Матеріали міжнародної наукової конференції. – Ч.ІІІ.- Київ, 2002.- С.16-18.

Мужикова І.М. Методика формування базових знань та вмінь з образотворчого мистецтва в майбутніх учителів початкових класів. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02.- теорія та методика навчання образотворчого мистецтва. – Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова, Київ, 2004.

Дисертацію присвячено проблемі підготовки вчителів початкових класів до викладання образотворчого мистецтва, дослідженню її змісту та особливостей. Окреслено обсяг та визначено структуру базових знань та вмінь з образотворчого мистецтва, необхідних учителям початкових класів у їх професійній діяльності. Визначено критерії та рівні їх сформованості. Виявлено педагогічні умови, що сприяють ефективності формування базових знань та вмінь з образотворчого мистецтва в майбутніх учителів початкових класів.

Теоретично обгрунтовано та експериментально перевірено методику формування у студентів базових знань та вмінь з образотворчого мистецтва, яка передбачає поетапне формування основних понять образотворчого мистецтва та методики його навчання, залучення майбутніх педагогів до активної власної художньої діяльності та до організації образотворчої діяльності молодших школярів.

Ключові слова: базові знання та вміння з образотворчого мистецтва, професійна освіта, зміст навчальної дисципліни, методика навчання образотворчого мистецтва.

Мужикова И.М. Методика формирования базовых знаний и умений по изобразительному искусству у будущих учителей начальных классов. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика обучения изобразительному искусству. – Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова, Киев, 2004.

В диссертации исследуется актуальная проблема подготовки учителей начальных классов к преподаванию изобразительного искусства в общеобразовательной школе.

В результате аналитического исследования дано теоретическое обоснование понятия “базовые знания и умения по изобразительному искусству”, определено их содержание, выделены структурные компоненты, критерии, особенности формирования у будущих педагогов.

Теоретическое изучение проблемы позволило сделать вывод, что базовые знания и умения по изобразительному искусству представляют собой всю выявленную и систематизированную совокупность актуальных для педагога знаний и умений, которая, будучи необходимой для преподавания данной дисциплины, одновременно является достаточной для профессионального и личностного роста будущих учителей начальных классов.

Структурными единицами базовых знаний и умений по изобразительному искусству в диссертации определены: художественный (касающийся восприятия, создания и оценки художественного образа) и педагогический (охватывающий область руководства изобразительной деятельностью младших школьников) компоненты. Каждый из них характеризуют познавательный, деятельностный и оценочный критерии, которые представляют соответствующий опыт личности. Характеристиками уровней (высокого, достаточного и низкого) базовых знаний и умений по изобразительному искусству будущих учителей начальных классов являются содержательные качества выделенных компонентов.

В результате исследования разработана методика формирования базовых знаний и умений по изобразительному искусству у будущих учителей начальных классов, которая предполагает включение студентов в активную практическую изобразительную деятельность и формирование у них основных понятий в области изобразительного искусства и в области методики обучения младших школьников.

Первый этап методики формирования базовых знаний и умений по изобразительному искусству был направлен на актуализацию опыта будущих учителей в области изобразительного искусства, их теоретических знаний и умений воспринимать, создавать и оценивать художественный образ; мотивацию их собственной изобразительной деятельности; создание положительного эмоционального настроя в процессе ознакомления с выразительными возможностями разнообразных техник и материалов.

На втором этапе предусматривалось создание условий целенаправленного формирования базовых знаний и умений по изобразительному искусству у будущих педагогов. Он был ориентирован на усвоение основных понятий теории изобразительного искусства, методики обучения младших школьников и сопровождался активной познавательной, практической и оценочной деятельностью студентов.

Третий этап предполагал создание условий для непосредственного применения знаний и умений, сформированных в процессе изучения курса “Методика преподавания изобразительного искусства”. В основу этого этапа было положено участие будущих учителей в педагогической деятельности с актуализацией приобретенных знаний и умений относительно организации изобразительной деятельности младших школьников.

Экспериментально доказано, что эффективность процесса формирования базовых знаний и умений по изобразительному искусству у будущих учителей начальных классов зависит от соблюдения педагогических условий: 1) отбора и организации содержания учебного материала на основе системно-структурного подхода; 2) поэтапного и систематического усвоения студентами базовых знаний и умений по изобразительному искусству на основах лично-ориентированного обучения.

В результате формирующей экспериментальной работы удалось достичь заметного повышения уровня усвоения базовых знаний и умений по изобразительному искусству у студентов экспериментальной группы. В контрольной группе общей тенденции к повышению базовых знаний и умений отмечено не было. Было установлено, что предложенная методика способствовала повышению уровня сформированности базовых знаний и умений по изобразительному искусству у будущих учителей начальных классов. Ее эффективность обоснована теоретически и подтверждена практически.

Ключевые слова: базовые знания и умения по изобразительному искусству, профессиональное образование, содержание учебного предмета, методика обучения изобразительному искусству.

Muzhikova I.M. Methody formation of base knowledge and skills from the fine arts at the future teachers of initial classes. - the Manuscript.

The dissertation on reception of a scientific degree of the candidate of pedagogical sciences behind a speciality 13.00.02.-theory and a methody of the fine arts teaching. - Dragomanov National pedagogical university, Kiev, 2004.

The dissertation is devoted to a problem of preparation of teachers of initial classes to teaching the fine arts, research of its maintenance and features. Volumne and structure of base knowledge and skills from the fine arts of initial classes, which are necessary for teachers in their professional work are determined. Criterias are revealed and their forming are equals.

Methodic of formation of base knowledge and skills from the fine arts during the active graphic activity directed on formation of the basic concepts of the fine arts and its training of younger puupilis is theoretically proved and are experimentally checked.

Key words: base knowledge and skill from the fine arts, vocational training, the maintenance of a subject matter, a technique of training of the fine arts.